

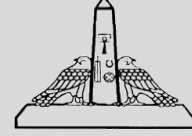

كلية الآداب

حوليات آداب عين شمس المجلد ٤٦ (عدد يناير – مارس ٢٠١٨)

<http://www.aafu.journals.ekb.eg>

(دورية علمية محكمة)

جامعة عين شمس

ملاحظات لغوية في سفر أيوب دراسة لغوية

رياض عبد إبراهيم *

جامعة بغداد/ مركز الدراسات الاستراتيجية والدولية

المستخلص

يعد سفر أيوب من الاسفار المهمة في العهد القديم وله صفة خاصة لا يشاركه فيها اي سفر اخر، فهو يضم في نصوصه الكثير من المواضيع الحكمية والفلسفية والمواعظ، ويشمل ايضا الكثير من النتاجات الادبية مثل الشعر والقصة والامثال وغيرها من النتاجات الادبية المختلفة. كتب سفر ايوب بأسلوب لغوي معقد ويصعب على القارئ فهمه لوجود الكثير من الكلمات تعود هذه الكلمات او المصطلحات للغات اخرى بشكل عام واللغة الأرامية بشكل خاص، وتناول هذا البحث دراسة لبعض الملاحظات اللغوية التي تم تحديدها من خلال نصوص هذا السفر وتعتمد الدراسة على التحليل اللغوي والبناء اللغوي والقواعدي والنحوي وتصريفات والمتغيرات اللغوية التي حدثت على الكلمة مما يجعلها صعبة الفهم نتيجة للتغير الدلالي للمعنى الحقيقي للكلمة ، ومن الملاحظ بان الاسلوب اللغوي للسفر كتب بلغة رفيعة ورصينة تختلف كثيرا عن اللغة التي كتبت بها اسفار العهد القديم ، وتوصلت الدراسة الى ان سفر ايوب له مكانة مهمة في الدراسات الادبية واللغوية بشكل خاص لكونه يتناول قضايا وامور لها اهمية كبيرة في حياة الفرد اليهودي داخل المجتمع.

הקדמה:

ספר איוב הוא אחד הספרים החשובים ביותר בספרי התנ"ך, מפני שכולל בתוכו דברים שונים כמו חוכמה פילוסופיה משלים פתגמים ושיטות מליציות, ספר איוב אחד משלושת הספרים תהלים, משל איוב בא על פי המסורת הקדומה שבתלמוד על סדר הכתובים אחרי רות ותהלים ולפני משלי, ואילו בכתבי יד מאוחרים ובדפוסים יש שמסודרים לפניו דברי הימים ותהלים, או תהלים ומשלי, לכן מקום הספר אינו קבוע גם במסורת התרגומים הקדומים. אך בדרך כלל תפוס הספר בדפוסים עבריים את המקום השלישי בספרי הכתובים. כנראה, ספר איוב מתחילתו ועד סופו כיצירה מיוחדת למחבר אחד, לשון הספר היא אחת מצורות הביטוי המובהקות של לשון החכמה, והחכמה המעשית בצורה מיוחדת הדיקטית שמוצגות בספרי החוכמה. אולם בספרי החכמה העיוניים כמו ספר איוב, העוסקים בו בהרחבה, ספר איוב מחובר בסימניים רבים הם בתוך פסוקי הספר השואפים להופיע את חכמתם.

המחקר התעניין בעיון כמה סימנים לשוניים עיון אנליטי לפסוקי ספר איוב שעוסקים בו. הספר נחשב לאחד הספרים שנכתב בשפה נשגבה ומסובכת כל כך, לפרש את הלשון של הספר והאיכות של אוצר המילים בספר דרך ניתוח מדויק שמתבסס על הבנת כוונתו של המחבר דרך הניתוח הלשוני לכמה דוגמאות בספר ולסמן את הסימנים הלשוניים החשובים. דרך הדוגמאות וניתוחן הגענו לכמה תוצאות לשוניות המאפשרת להבנת את לשונו של הספר.

עבודת המחקר מתחלקת להקדמה המפרשת כמה דברים ביחס ספר איוב ומקומו בספרי הקודש מבחינה לשונית. גם מפרשת הקדמה לחלקי העבודה של המחקר. המחקר כולל מבוא לספר איוב מבחינה היסטורית. תוכן הספר וגם הסימנים ספרותיים ולשוניים. בקיצור, המחקר כולל גם כן את הסימנים הלשוניים שהם העיקר במחקר, בנוסף לכמה מסקנות, סיכום והמקורות שנשתמשו במחקר.

חשיבות המחקר:

הבעיה החשובה במחקר היא התשובה על שאלה חשובה: האם לשון ספר איוב שונה משאר ספרי החוכמה מבחינת המבנה הלשוני וצירופי המילים והאיכות של השינוי בהבנת התוכן בטקסטי הספר? במחקר מנסים להגיע לפתרון שעיון הלשון בספרים הקדושים ותבנית הספרים יכולה לאיחוד או להציג תוכן ברור ומקובל על הדעת דרך הניתוח הלשוני למורכבים לשוניים שונים בתוך הספר.

מטרת המחקר:

במחקר הזה כמה מטרות:

1- המטרה הראשונה והחשובה היא להוכיח שבספר איוב נמצאות כמה סמנים לשוניים שונים ממלאים תפקיד חשוב בתבנית השיטה הלשונית הזאת באיחוד התוכן בכל פרק ספר.

2- להוכיח גם-כן את סיבוך הלשוני מבחינה דקדוקית דרך הסימנים הלשוניים בספר.

שיטת המחקר:

לפי טבע העיון הזה והמטרה שצריך להשיג אותה השתמשנו בשיטה האנליטית כשיטה ראשית להשיג תוצאות מבחינת ניתוח הלשון להגדיר את מקומות הכוח שלה. לפעמים השתמשנו בשיטות אחרות כמו השיטה הקומפרטיבית להבהיר את תכונות לשוניות. גם לפעמים ספורות השתמשנו בשיטה האינדוקטיבית כדי להגדיר את מטרת הטקסט והתכונות הספרותיות.

מילות מפתח:

ספר איוב, לשון, מילה (מילים), תנ"ך.

מבוא לספר איוב:

ספר איוב בתולדות מחקר המקרא. אף על פי שראתה מסורת ישראל בדרך כלל באיוב ובמסופר עליו עובדות היסטוריות, כבר הובעה בימי חז"ל הדעה, שאיוב לא היה ולא נברא, אלא משל היה. דעה זו הייתה המקובלת במחקר המקרא עד לדור האחרון, שנתגלה בו השם איוב גם ככינוי לאישים היסטוריים בארץ ישראל הקדומה. בעיות חדשות על אישיותו של איוב נתעוררו גם בקשר לדמותו של דניאל, הנזכר עם איוב ונח בדברי הנביא יחזקאל, ושנתגלה כדמות אלהית או אלהית למחצה בכתבי אוגרית. על בעיות אלו, שהדיון בהן לא הסתיים עדיין⁽¹⁾. גם כן מרובים היו הנסיונות, שבאו להעמיד את שירת הוויכוח על צורתה הראשונה, או לסדר אותה לפי סדר אחר, השונה מסדרה שבמסורת. וכן הובעו דעות מחולקות על יחסו של סיפור המסגרת אל השירה. ובעוד שראו רוב החוקרים במאה הי"ט בסיפור אגדת עם שקדמה לשירה, גוברת היום הדעה, המנומקת גם כאן, שלא באה צורת הסיפור שלפנינו אלא לשמש מסגרת חדשה במקום המסגרת שאבדה⁽²⁾, ושלשמה נכתבה השירה. רוב הדברים שנכתבו על הבעיה הספרותית מיוסדים הם על הבנה לקויה בעצם פשוטו של הספר, הואיל ולא נתבררו כהלכה הוראותיהן של מאות מלים, ואף לא עמדו המפרשים על עולם תכונתה של לשון הספר כתרגום ממקור ארמי⁽³⁾.

ספר איוב הוא היצירה הפיוטית הגדולה שבספרות התנ"כית עירה מקיפה ואחידה שאין שנייה לה בספרי המקרא. העשירים ביצירות פיוטיות קצרות, במזמורי התהלים, בנאומי הנביאים, ובשרידי שירת הקודש והחוק, החוכמה, האהבה והגבורה המכונסים בספרים המיוחדים להם ובתוך הרצאת תולדות ישראל מראשית אבותיו עד חורבן ממילכתו. אך על אף הידיעה והחיבה, המרץ והמסירות הקדושה, הבקיאות והחריפות, שהשקיעו בפירוש היצירה הנשגבה הזאת גדולי הדורות מימי הקדם ועד ימינו, נשאר ספר זה בעיקר סתום וחסר פירוש. מרובים הקשיים המיוחדים המונעים את הבנתו קשיים בלשונו, בתוכנו ובתולדותיו עד סידורו, פיסוקו וניקודו בעלי המסורת. ואין פירוש אמיתי אלא בגילוי הקשיים האלה, בהורותנו על

התנאים המיוחדים בהם נאמרה ונכתבה והועתקה שירה זו. כממשש ומגשש עומד המפרש על תנאים אלו, בבדיקת הפרטים, בבירור הפרשיות, הפסוקים והמילים, ובחיפוש פתרונם. אבל אן בצירוף העובדות הנפרדות, ובליכודן יחד כחוליות לבנין שלם, נוצרת תמונה גם היא תמונה שבניסיון, של הספר בכוונתו ובדמותו הקדומה. צירוף זה הבנוי כולו על יסוד הפרטים שנתבררו, יחזיר בירור נוסף לעצם הפרטים האלה, בהעמידו אותם איש איש על מקומו ועל יד פרטים אחרים בתוך התמונה כולה. החוקרים החדשים ערערו על אחדותו של הספר⁽⁴⁾. הם הבינו את תכנו ותכליתו של הספר לא כמו שבארנו למעלה, אלא באופנים אחרים, ולכן נתקשו בקשיות מרובות, וחפשו ומצאו סמירות בין חלקים שונים של הספר, ואף בפרשיות שונות שבאותו החלק. וכדי לבאר ולישב סתירות אלו החליטו החוקרים האלו שהספר אינו כולו מיד מחבר אחד, ושבצורתו הראשונה היה הספר יותר קצרי-אלא שאחר המחבר הרשון באו סופרים אחרים והוסיפו לספר תוספות והשלמות מתוך השקפות שחיו שונות מהשקפת המחבר הראשון, וגם הכניסו סרוסים לתוך דברי המחבר הראשון, וכך נוצרו הקשיות והסתירות שמצאו החוקרים בספר בצורתו הנוכחית. אמנם אין הסכם בין החוקרים בנוגע לצורתו המקורית של הספר⁽⁵⁾ אבל בזלה כולם מודים שאין הספר בצורתו שלפנינו מעשה מחבר אחד, אלא הוא מורכב מחורו של המחבר הראשון והתוספות שנכנסו לתוכו בידי סופרים אחרים. ואחרונה, הלשון והסגנון שבנאומו אליהוא הם שונים מבשאר הספר. בלשון בולטת ההשפעה הארמית יותר מבלשון הפרקים האחרים. והסגנון של אליהוא הוא מגובב ונפוח וחסר בהירות⁽⁶⁾, בנגוד לסגנון הנמרץ והמרוכז והבהיר שבנאומים האחרים. טענה זו יש לה משקל, אבל אף היא אינה מכריעה, כי אפשר הוא כמו שבררנו 631 שבכוונה כתב המחבר את נאומו אליהוא בלשון וסגנון זה, כדי להבליט על ידם את אישיותו ותכונותיו של החכם הצעיר הזה, המתהדר בחכמתו ובדברנותו על החכמים הישישים של הדור הישן, ולאמן נפלא כמו מחברנו בוודאי לא היה קשה לנסח לו נאומים אלו בלשון וסגנון מיוחדים כשהיה רוצה בכך⁽⁷⁾.

סימנים לשוניים בספר איוב:

ראוי לציין כי אחד הקשיים העיקריים שמנעו הבנת הספר בנוסחו העיקרי, בפרקי הסיפור והשירה הנכתבת שבו, הוא סיבוך לשון הספר, כמו אוצר המילים המיוחד לשירתו, ודרכי צורותיהן ושימושיהן, שלא הוכרו אלא במקוצמן. לכן במחקר זה אנו מטפלים ניתוח את ההוראות הלשוניות בספר איוב כמו:

1- אוצר המילים קדמונים ואחרונים גילו בספר איוב מילים והוראות חדשות שבחלקן נשכחו ובחלקן אף לא נרשמו עד היום בכל מילון ללשון התנ"ך, וכמה מהן שלמדתי אותן מפי אחרים, נמסרו, עד כמה שאפשר בשם אומרן הראשון⁽⁸⁾, גם בפירושי זה למשל אגלי טל (לח-כח היש-למטר אב:אז מי-הוליד, אגלי-טל) במשתעות ברכות טל, מקוואות טל, אד (לויכז כ"י, יגרע נטפי-מים; זקו מטר לאדו) זרם מי-האמין (לטיכד ברעש ורגז,

יגמא-אָרץ; ולא-יאָמין, כי-קול שופר) אבל גם הימין (כטי-כד אֶשְׁחַק אֲלֵהֶם, לא יאָמִינוּ; ואור פָּנֵי, לא יפִּילֶון). והשמאיל, סר הצדה-בול הרים (מיכ כי-בול, הרים ישאו-לו; וכל-חַיֵּת הַשָּׂדֶה, ישחקו-שם.) חיתו שדה-גיל (גי-כב השמחים אלי-גיל ישישו, כי ימצאו-קבר.אולי במבטא: גיל) גולל, אבן הקבר-המס-חמס (כא-כז הן ידעתי, מחשבותיכם; ומזמות, עלי תחמסו.) חשב, זמם.משל אחר התחקה(גי-כז ותשם בסד, רגלי ותשמור כל-ארחותי; על-שרשי רגלי, תתחקה) חקק את סימנו. מטיל (מיח עצמיו, אפיקי נחשה; גרמיו, כמטיל ברזל) גוש מתכת, התמלט (יטיב עד-אנה, תוגיון נפשי; ותדכאוני במלים). נדבק, מרש (יזיא ימי עברו, זמתי נתקו-מורשי לבבי.) חבל, עד (יזיא רוחי חבלה, ימי נזעכו; קברים לי) יעד, עויל (טזיא יסגירני אלי, אל עויל; ועל-ידי רשעים ירטני). נערי,עזב (כיח משיב יגע, ולא יבלע; כחיל תמורתו, ולא יעלס). עשק, רצץ, על (כדיט יגזלו, משד יתום; ועל-עני יחבלו). עול, עולל, פימה (טו-כז כי-כסה פניו בחלבו; ויעש פימה עלי-כסל) חלב, שומן. רקב (יגיכח והוא, כרקב יבלה; כבגד, אכלו עש). נאד, שלג (טיל אם-התרחצתי במו- (במי-) שלג; והזכותי, בבר כפי) אשלג, ועוד⁽⁴⁾. ויש שהכירו קודמים לי בעיקר כיוונה של מילה סתומה, מבלי שהתבררו צורתה המדויקת ושימושה המיוחד, כמו במילה, בעשותו (כגיט שמאול בעשתו, ולא אחז; יעטף ימין, ולא אראה.) שהוכר בה השורש עשה, כלשון כיסוי אך בשימוש כפועל, בעוד שלפניו בוודאי שם עצם, והכוונה "השמאל הוא עטוף במכסהו, ואולי אף בשיר השירים. מעיו עשת שן מעלפת ספירים, הכוונה היא, שלא כניקוד" עשת שן, כלומר נותנים בציפוי שן, במכסה של שנהבים.

2-המילים והוראות חדשות אלו נוספו בפירוש זה עוד מילים מרובות, אשר צורתן והוראתן האמתית שונה היא מן המקובל אפילו עד כדי שינוי וניגוד גמור. ואלו הן החשובות ביותר⁽⁵⁾ למשל:

אור (לח-כד אי-זה הדרך, יחלק אור; יפץ קדים עלי-אָרץ.) רוח המערב. אחד (ידיד מי-יתן טהור, מטמא-לא אחד.) הצטרף לחשבון. אכל(לו, לא כי-בם, ידין עמים; יתן-אכל למכביר.) שאגה, קריאה. ברח(ידיב כציץ יצא, וימלי; ויברח כצל, ולא יעמוד.) פרח, עוף. בריח (לחי-יואשבר עליו חקי; ואשים, בריח ודלתים.) בד לרוחב גופו של התינוק.

בשר (יגיד על-מה, אשא בשרי בשני; ונפשי, אשים בכפי) לשון גוח, הפעיל (מיכג הן יעשק נהר, לא יחפוז; יבטח, כי-יגים ירדן אל-פיהו.) דחף.

גוש(זיה לבש בשרי רמה, וגיש (וגוש) עפר; עורי רגע, וימאס.) גשש. גלל(כז כגללו, לנצח יאבד; ראיו, יאמרו איו.) גל, התגלגלות געל, הפעיל (כאי שורו עברי, ולא יגעל; ותפלט פרתו, ולא תשכל.) השליך בגועל. ריח(ידיט מריח מים יפרח; ועשה קציר כמו-נטע.) שטף מים. דלת(לחיח ויסך בדלתים ים; בגיחו, מרחם יצא.) חתיכת אריג לחיתולי

התינוק.

רנה (לטי כג עליו תרנה אשפה להב חנית וכידון). התקרב.
 דעמה (לטי יט התתן לסוס גבורה התלביש צוארו רעמה). עוז, כוח.
 הגם (מאי א הן-תחלתו נכזבה הגם אל-מראיו יטל). המקיף.
 הוא (לזיו כי לשלג, יאמר הוא-ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו) מילת
 זירוז.

הין (מאיד לא- (לו-) אחריש בדיו ודבר-גבורות, וחין ערכו). עוז,
 העזה⁽¹⁾.

אין זה אלא חלק ממילים אלו, שהצריכו לפעמים בירור יסודי, נוסף
 עליהן התבררו מילים מרובות בהוראותיהן ובצורתן, שאמנם נמצאו
 במקומות אחרים בתנ"ך, אך לא הוכרו כלל כספר איוב או במקומות
 מסוימים בו, וכן נקבעו הוראתן ומקורן של הרבה מילים אחרות ביותר דיוק
 והתאפשרה כך הבנתם של כמה חרוזים סתומים. ומילה עברית חדשה,
 המשמשת שם פרטי, נלמדת אפילו מתרגום השבעים בסוף הספר. כי שם
 נקרא איוב, הנאיב, אחרי שחננו האל חנון, המחונן.

3-ביחס המילים והוראתן הידועות לנו ממקומות אחרים בתנ"ך, מרובים
 המקרים שהובנו בהם מילים אלו שלא ככוונתן הנכונה בתוך ספר איוב. אין
 להבין, למשל, את דבר הכתוב על ארץ אשר תחתיה נהפך כמו אש, אלא
 על יסוד ההשקפה, שראתה אבנים טובות⁽²⁾, מבריקות כאבני אש, אין ילוד
 אישה, (ידיא אדם, ילוד אשה קצר ימים, ושבע רגז) אלא, כמו שהרגיש
 בעיקר אבן עזרא כינוי של טומאה, אין להבין את הביטוי, לא אוכל, (לא כג
 כי פחד אלי, איד אלי ומשאתו, לא אוכל) אלא מתור היאבקות, שאיש
 יכול, בה ליריבו, אין עיר, (כדיב מעיר מתים, ינאקו ונפש חללים
 תשווע, אלוה לא ישים תפלה). עיר וקריה אלא לשון עיר ובהלות, כמו בספר
 ירמיה (טו ח עצמו לי אלמנותו מחול ימים, הבאתי להם על-אם בחור שדד
 בצהרים, הפלתי עליה פתאם, עיר ובהלות). אין עמיל כמו (יא טו כי-אז,
 תשא פניה ממום, והיית מצק, ולא תירא) לשון סבל ואסון, אלא לשון עמיל
 ואוון חטא ועוון, אין בן ורעהו למשל (טז כא ויזכח לגבר עם-אלוה; ובן-אדם
 לרעהו). לשון בנים ומרעים, אלא לשון בינה ומחשבה, כבתהלים קלט,
 ביאין ישרק, (כז כג ישפק עלימו כפימו; וישרק עליו ממקמו). שריקת בני
 אדם אלא קול שריקת הרוח, אין תשובותיכם, (כא לד ואיך, תנחמוני הבל;
 ותשובתיכם, נשאר מעל).⁽³⁾ לשון מענה ותשובה בדיו, אלא שיבה חזרה
 והרבה כאלה. יש שגם בכיוון זה מתאמתות השערות של מפרשים
 קדמונים, שלא הושם אליהן לב בתולדות הפרשנות. כבר ראה, למשל, אבן
 עזרא, שאין אי, בצירוף אי נקי (כביל ימלט אי-נקי ונמלט, בבר כפיר).
 מילת שלילה, אלא כמו יושב האי הזה, וכן העיר רדייק בספר השרשים
 שאין לחמם (ליד הקטפים מלוח עלי-שיח; ושרש רתמים לחמם). לשון
 לחם אלא לשון חימום, כמו בספר ישעיה אין גחלת לחמם (מזי יד הנה היו
 כקש אש שרפתם, לא יצילו את-נפשם מיד להבה; אין-גחלת לחמם, אור
 לשבת נגדו). ועוד. וצדק, למשל, התרגום הארמי שהבין שערתי (דיטו

וְרוּחַ, עַל-פְּנֵי יַחֲלָף; תִּסְמְרֵ, שְׁעַרַת בְּשָׂרֵי). כלשון סערה ולא כישערי, שבבשר האדם.

4-בספר נשתנתה הבנתן של כמה מילים על ידי ההכרה שאין הן באות בספר זה בהוראתן הכללית אלא בשימוש מיוחד-מיוחד על השקפות מיתולוגיות וקוסמולוגיות שמאחרי המילה הקצרה. כך אין שמות הכוכבים והמזלות עשי, עיש, כסיל, כימה מובנים בספר כשמות לכוכבים ומזלות, אלא מתוך סיפורי הקדם והנאמר בהם על מעשי עשי, כסיל, כימה אלי, בטרם נקבעו ככוכבים בשמיים⁽¹⁴⁾. כך אין נוצר או מזרות (כזִיחַ בְּנֵה כְּעֵשׂ בֵּיתוֹ; וְכִסְכָּה, עֲשֵׂה נֹצֵר). אלא נוצר ונוטר זה שבאגדה, שבנה לו והיא נחרבה. אין הִחְדָּרִי (לזִיט מִן-הַחֲדָרִי, תְּבוּא סוּפָה; וּמִמְזָרִים קָרָה). אלא כמי חדרי תימן (טִיט עֲשֵׂה-עֵשׂ, כְּסִיל וְכִימָה; וְחֲדָרֵי תִמָּן). אותו חדר שכלא בו האח את הרוחות ואין חיה (לזִיחַ וְתְבוּא חִיָּה בְּמוֹ-אֲרָב; וּבְמַעֲוֹנְתֶיהָ תִשְׁכֵּן). סתם חיה-אלא חית הכרוב שבסערה, ומעין זה הובררו מושגים כמו מזרים כמקום זה אשר האל זה את טיפות הגשם ואין רקיע אלא מעשה טלאי מוצק מתחת לעננים אחרי שהפכו אלו לשחקים בלים ונשחקים וכו'. וכן הובררו מונחים כגון "חקות שמים משטר" (לחִלַּג הַיְדִיעֶת, חֲקוֹת שָׁמַיִם; אִם-תִּשִׁים מִשְׁטְרוֹ בְּאֲרָץ). שאין להבינם אלא על יסוד השקפת קדמונית, כי מערכת הכוכבים היא כתב תמונות קדום שהאלוהים רשם בו את תורתו על פני השמיים⁽¹⁵⁾. וחשוב הוא לקבוע, למשל, גם זאת, שאין ים בכמה מקומות בספר הים התחתון, אלא הים העליון בשמיים, ועוד. גם מילים אחרות יש לראותן כרמזים מתוך הספרות-מן האגדה הקדומה וממעשי בראשית והאבות, שקדמו לדעת השירה לקורות איוב ורעיו. על יסוד המסופר במעשי בראשית אלו, שעור ידובר עליהם בהמשך, נרמז רק במפורש לאדם, ריאשון אדם (לאִלַּג אִם-כְּסִיתִי כְּאִדָּם פְּשַׁעֵי-לְטָמוֹן בְּחִבֵי עֹנִי). אלא במיליצה תנ"כית ממש במילה ערומים⁽¹⁶⁾ (טוֹיָה כִּי יֵאֲלָף עֹנֶךָ פִּיךָ; וְתִבְחָרִי לְשׁוֹן עֲרוּמִים). לנחש הקדמוני ובכינויים אנו צלעו, (יחִיב יְהִי-רַעַב אֲנוּ; וְאִידִי, נִכּוֹן לְצִלְעוֹ). נרמז לבכורו ולאשתו של אדם, ומתוך האגדה הקדומה הושאלו מונחים כגון עתידים, מלך עתיד (גִּיחַ יִקְבְּהוּ אֲרִי-יוֹם; הָעֵתִידִים, עֲרַר לְוִיתָן). הסתומים גם הם בלי הכרת המקור האגדי שנולדו על פיהו.

5-לשמות האלוהים גם הם צריכים לימוד כמבואר בפרשה מיוחדת, אין גם אל שדי, שם משמות האלוהות אלא כינוי, שהתנ"ך שם אותו במכוון בפי אישים אלו אשר שמו של האל ממש לא היה ידוע להם. ולא בכל מקום מתכוונים אף השמות אל, אלוה, אלוהים, לאל הבורא ממש, אלא לבן אלים לבני אלים שונים, ואך על יסוד הכרה זו אפשר שוב לבאר את כוונת הכתובים⁽¹⁷⁾. כמו(יאִיג אִם-אֲתָהּ, הַכִּינּוֹת לְבָרְךָ; וּפְרִשֶׁת אֵלֶיּוֹ כַּפִּיךָ). למשל(גִּיד וְאוֹלָם, אֲתָם טַפְלֵי-שִׁקְרָה; רַפְּאֵי אֵלֶּל כְּלָכֶם).

6-ספר איוב אין פחות חשוב מאלה להבנת פשוטו של ספר זה הוא ביטול פירושיהן המוטעים של כמה מילים וביטול המילים המדומות-שכל יסודן בטעות בלבד. כך אין בספר איוב-למשל אבות נאדות-יין-או אבה-גומא-אגל-

טיפה ארג-כלי אורג, בהמות-סוס האורי, בצר זהב או מחצבי, יקוט-לשון קוט או קטטה⁽¹⁸⁾, אין לווייתן חיה שבמציאות, ואין מורש (יזיא ימי עברו, זמתי נתקו-מורשי לבבי). לשון ירושה, סלד-לשון שמחה או תפילה, עטינים-דדים או כלי מן הכלים, פימה קמט בלור, הקשיח לשון קישוי, ראי-מראה, אספקלריה, רגב-גוש אדמה (כאילג מתקו-לו, רגבי-נחל: ואחריו, כל-אדם ימשוך; ולפניו, אין מספר), ואין מילים כגון האם, יתיר, כדי, לחים, מיליח, מנל (ם), נחוש, עשתות, צלצל, קימנו, רטפשי, ועוד ועוד, קיימות באמת בספר איוב.

7-כדי לדעת ולהבנת את המילים בצורתן ובהוראתן מצטרפת גם הבנת צירופיהן לניבים שגורים כך נקבעה כאן הוראתם של ניבים מרובים⁽¹⁹⁾, כמו 'ארץ נתנה ביד רשע (טיכד ארץ, נתנה ביד-רשע, פני-שפטיה יכסה; אם-לא אפוא מי-הוא), להם לבדם נתנה ארץ (טוייט להם לבדם, נתנה הארץ; ולא-עבר זר בתוכם), לו הארץ (כביח ואיש זרוע, לו הארץ; ונשוא פנים, ישב בה), לא עבר זר בתוכם, (טויכ כל-ימי רשע, הוא מתחולל; ומספר שנים, נצפנו לעריץ), כהבעתן להצלחה ולשלווה גמורה, 'אכל בדי עורו (יחיג יאכל, בדי עורו; יאכל בדי, בכור מות), הוא מעשה הרעב האוכל את רצועות עורו, 'בכור מות' הוא הבן הבכור הנידון למוות, האל שמים לבדו (טיח נטה שמים לבדו; ודורף, על-במתיים), הבד לו, ליקב 'ודורך על במתי ים, יוצר את הגשם כדורך גת על גוף הים העליין בשמיים. תמוות המחריש אינה שים יד לפה בלבד, אלא גם אשא בשרי זאת אומרת לשוני בשני, ונפשי (גרוני, צווארי), אשים בכפי, (יגיט מי-הוא, יריב עמדי; כי-עתה אחריש ואגע), הוא מתמילט זאת אומרת נדבק כמו במילט בלשונו בעור שיניו, אך לעומת זאת שבע מבשרו של זולתו (יטכב למה, תרדפני כמו-אל; ומבשרי, לאתשבעו), (לא-לא אם-לא אמרו, מתי אהלי; מי-יתן מבשרו, לא נשבע), פירושו בעיקר כמו של הצירוף מצא תאנה (לוי, ויגל אָזְנִים, למוסר; ויאמר, כי-ישובו מאון), התעללות מינית⁽²⁰⁾. אם אין יורש לאדם, אין לו מישהו, אשר יחל (ל) טובו (כיכא אין-שריד לאכלו; על-כן, לא-יחיל טובו), ועלזה הטורח להשיב, ועל כן לא יקלוט לעצמו, נאמר מישיב יגע ולא יבלע (כיח משיב יגע, ולא יבלע; כחיל תמורתו, ולא יעלס).

8-יש כמה צירופים אינם מובנים אלא על יסוד השקפות קדמונינו על מבנה העולם, כמו נהר יוצק יסודם (כב, טז אשר-קמטו ולא-עת; נהר-יוצק יסודם), שפירושו כאילו על נהר בראשית יוצק יסודם, כארץ אשר על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה או אך מתוך הבנה עמוקה בתוכן הפרשה⁽²¹⁾, כביטוי ריר חלומות, שפירושו ריר ארסי זה, אשר ביעותי אלון משקים אותו לאיוב בחלומות הלילה, ועל יסוד זה עלינו להבין גם את המשפט 'לא תרפני עד בלעי רקי (זיט כמה, לא-תשעה ממני; לא-תרפני, עד-בלעי רקי) במובן לא תרפני עד שבעל כורחי אבלע רוק תרעלה זה.

9-ביחס לתורת הצורות יש להעיר על צורת הפועל בעתיד, לרבות נוכחות ונסתרות תשמרנה עם כינויי המושא, שאיננה נמצאת במקום אחר בתנ"ך,

ושבאה בספר איוב בצורות ותרך⁽²²⁾. למשל (בהמות), (יבז ואולם-שאל-נא בהמות ותרך; ועוף השמים, ויגד-לך), ותצעדהו בלהות, (יח, יד ינתק מאהלו-מבטחו; ותצעדהו, למלך בלהות), תשיגהו(כז-כ תשיגהו כמים, בלהות; לילה, גנבתו סופה). המסורת, אולי משום שלא הכירה את צורת הרבות-ניקדה כביחיד ותרך, ותצעדהו, תשיגהו, אבל אולי הכוונה לקריאה ותרך, ותצעדהו, תשיגהו על כל פנים יש ללמוד-שהסיום 'נה' נשמט לפני הכינוי.

10-תחביר סינטקס והסגנון. מיוחדת היא עמדת הספר בשם אין אות הידיעה באה פרט לשימושה על יד הבינוני כגון 'המרגיז, האומר, במקום 'אשר' של משפט זיקה אלא במקרים בודדים לדרך השירה התנכית בכלל, ואולי באה גם במקומות המעטים שהאות נמצאת שם, האות זו אך כהוספה מאוחרת על פי לשון הפרוזה הרגילה. אך חוסר האות הידיעה גרם גם לחוסר הבנה⁽²³⁾, כך אין 'עם' (יב, ב אמנם, כי אתם-עם; ועמכם, תמות חקמה). אלא העם, כל העם, 'מתים' (יא, ג בדיך, מתים יחרישו; ותלעג, ואין מכלם) כל האנשים, 'חיה' (לז, ח ותבוא חיה במו-ארב; ובמעונתיה תשכן) היא החיה באות הידיעה, כרוב המרכבה, כרוב המרכבה, ועוד; מבלי כל סימן שיורה על היידוע-הקובע את הבנת הדבים-הנסמך הורחק לפעמים כנפרד בפני עצמו מן הסומך, ארכה מארץ מדה (יא, ט ארכה מארץ מדה; ורחבה, מני-ים) כביר מאביך ימים (טו, י גם-שב גם-ישיש בנו-כביר מאביך ימים), ואפילו 'וכחול ארבה ימים' (כט, יח ואמר, עם-קני אגוע; וכחול, ארבה ימים) שכוונתו וכחול ימים ארבה. כי בכלל מצוי בספר זה שינוי בסדר המילים. במקום 'כי אמנע דלים מחפצם השים צר ממך' נאמר כאן 'אם אמנע מחפץ דיים (לא, טז אם-אמנע, מחפץ דלים; ועיני אלמנה אכלה). אף הסיתך מפי צר' (לו, טז ואף הסיתך, מפי-צר-רחב, לא-מוצק תחתי; ונחת שלחנך, מלא דשן). ועוד. בחוסר דיוק כזה בסדר המילים נאמר 'תחת כל השמים יראה (כח, כד כי-הוא, לקצות-הארץ יביט; תחת כל-השמים יראה) אך גם השימוש של 'אשר על כן סרו מאחריו' (לד, כז אשר על-כן, סרו מאחריו; וכל-דרכיו, לא השכילו). ובן-כי על כן בתחת כל השמים לי הוא (מא, ג מי הקדימני, ואשלם; תחת כל-השמים לי-הוא). במקום כל אשר מחם השמים. בחוסר דיוק ת' על אשר כן⁽²⁴⁾. שינוי בסדר המילים הרגיל יש לראות גם בהקדמת המושא לנושא, המצויה מאוד בספר, והמקשה גם היא לפעמים על הבנת המשפט. כי הואיל ואין אות הידיעה שכיחה בשירה, אין בה אף הברת היחסה 'את' מצויה, הבאה כרגיל עם השם המיודע בלבד⁽²⁵⁾. השווה משפטים כגון 'אבנים שחקו מים(דיט אבנים, שחקו מים-תשטף-ספיחיה עפר-ארץ; ותקות אנוש האבדת)'. ואחריו כל אדם ימשוך' (כא, לג מתקו-לו, רגבי-נחל; ואחריו, כל-אדם ימשוך; ולפניו, אין מספר) שרק בדיקת העניין ולא הלשון מורה עליהם כי אבנים כל אדם הם מושא הפעולה ולא נושא לה. מעניינות וחשובות הן גם דרכי שימוש אחרות בשם למשל שימוש המילים אל אלוה כשמות עצב

פרטיים שאינם מקבלים כינוי גוף דבוק בהם.

11-בשימוש הפועל תצוין הוראתו היוצאת של הבינוני מועדי ממעדי רגל (יביה לפיד בוז, לעשתות שאנן-נכון, למועדי רגל). בהקה אל מרגיזי אל (יב, ו ישליו אהלים, לשדדים, ובטחות, למרגיזי אל-לאשר הביא אלוה בידו) שהם שליחי האל הבאים להרגיז ולהחריד בני אדם ממשכנות מבטחים. ובשימוש כפועל יוצא ביחס למושא אחר צריך להבין גם פעלים⁽²⁶⁾ כמו ובני וסף יגביהו עוף (היז כפי-אדם, לעמל יולד; ובני-רשף, יגביהו עוף) שפירושם ירימו אם הילד הנולד למעופף במרום, או כי יגיח ירדן אל פיהו (מי כג הן יעשק נהר, לא יחפוז; יבטח, כפי-יגח ירדן אל-פיהו). שכוונתו שיהדוף ויוציא מתוכו בעלי חיים כאוכל וטרף אל פיהו. בשימוש כנשוא אין הבינוני מצוי אלא עם שם הגוף המשמש אוגד על ידו הוא מכלה כמו (ט, כב אחת, היא: על-כן אמרת-תם ורשע, הוא מכלה). הוא מתחולל (טו, כ כל-ימי רשע, הוא מתחולל; ומספר שנים, נצפנו לעריץ). נודד הוא (טו, כג נדד הוא ללחם איה; ידע, כפי-נכון בידו יום-חשף). הוא חוקר (כח, ג קץ, שם לחשף, ולכל-תכלית, הוא חוקר: אבן אפל וצלמות). כשבינוני בא לבדו, בלי כינוי הגוף, הוא בא כלואי בלבד, או כנשואי על יד הנשוא שימוש זה, הנמצא בספרים אחרים בעיקר על יד פועלי התנועה, הוא מורחב מאוד בשירת איוב⁽²⁷⁾, למשל במשפטים ואני ידעתי גאלי כשאני חי (יט, כה ואני ידעתי, גאלי חי; ואחרון, על-עפר יקום). משיב יגע הכוונה" בהיותו משיב טרח, (כיח משיב יגע, ולא יבלע; כחיל תמורתו, ולא יעלס). ורעבים בהיותם רעים) נשאו עמר (כדי ערום הלכו, בלי לבוש; ורעבים, נשאו עמר) ובזה היסוד להנחת המשפטים האלה.

12-שימושי לשון אחרים לרוב, המיוחדים לסגנון השירה בספר איוב, קשורים הם במבנה החרוזים בתקבולת, במשפטים קצרים, שרעיון מילא מכונס בהם. צמצום הרעיונות בצלעות בעלות ג-ד מילים בלבד, מאלץ את המשורר כאן להביא משפט שלם ומחודד בתוך צירוף מילים, שבעל כורחו אינו מכיל אלא נושא ונשוא ומשלים אחד, בעוד שמן הצורך היה להאריך בדברים. צורך זה לקיצור מורגש בשירה העברית, הבנויה בתקבולת, גם בספרים אחרים, ובפרט בספרות החוכמה שבתנ"ך. כך מצויים שימושי לשון, שנולדו בחיסור מילה⁽²⁸⁾, למשל הגדיע פה (יט, א-אמנם, עלי תגדילו; ותוכיחו עלי, חרפתי), החויק (את ידו) בדבר, (רוח) תימן (ט, ט עשה-עש, כסיל וכימה; וחדרי תמן) (לטיכו המבינתך, יאבר-נץ; יפרש כנפו לתימן). יראה (ת' יראת ה') (דיו הלא יראתך, כסלתך; תקותך, ותם דרכך), לקח האוזן (יא, ד ותאמר, זך לקחי; ובר, הייתי בעיניך) מאכל ו משתה(א, ד והלכו בניו ועשו משתה, בית איש יומו; ושלחו, וקראו לשלשת אחייתיהם, לאכל ולשתות, עמהם), הפיל גורל, (וכז אף-על-יתום תפילו; ותכרו-ל-ריעכם). אלא דוגמאות נוספות לתופעה ידועה. ולכאן שייכים גם מס (וייד למס מרעהו חסד; ויראת שדי יעזוב) במקום מס לב מסת נקים (ט, כג אמ-שוט, ימית פתאם-למסת נקים ילעג), מסת לב הנקיים, משל אחר יקפצון (כדי, כד רומו מעט, ואיננו, והמכו, ככל יקפצון; וכראש שבלת

יִמְלוּ) יקפצו פיהם. גם השימוש הפעלים ולא נערך מפני חשך (כג, יז כִּי-לֹא נִצְמַתִּי, מִפְּנֵי-חֹשֶׁךְ; וּמִפְּנֵי, כֶּסֶה-אֶפֶל), כי לא נצמתי כך מפני חשך כמורה; שגם צלמות ולא סדרים (י, כב אֶרֶץ עֲפָתָה, כְּמוֹ אֶפֶל צִלְמוֹת, וְלֹא סֹדְרִים; וְתַפֵּעַ כְּמוֹ-אֶפֶל) פירשו כקיצור חושך שאין סידור בהשבעה מפניו. נראית לנו גם השמטת המילים הקטנות שבמשפט. כך מצויה מאוד השמטת מילות היחס ולא זו של ב"ת היחס בלבד, כמו שגבו (ב) ישע (ה) יֵאָמֵר לְשׁוֹם שְׁפָלִים לְמָרוֹם; וְקֹדְרִים, שְׁגָבוּ יֵשַׁע), (ב) גבהי שמים מה תפעל (יא ח גְּבַהִי שְׁמַיִם, מֵה-תַּפְּעֵל; עֲמָקָה מִשְׁאוֹל, מֵה-תַּדְּע). מילות יחס אחרות: כּוֹמוֹ: בצאתי (ל) שער (כט) זֶבַע בְּצֵאתִי שֶׁעַר עָלַי-קֶרֶת; בְּרַחוּבִי, אֲכִין מוֹשְׁבִי) ,לא יעננו (על) אחת מני אלף (ט) ג אִם-יִחַפְּצֵי, לְרִיב עִמּוֹ-לֹא-יַעֲנֵנוּ; אַחַת מִנִּי-אֶלְפֵי הֵן (על) תוי שדי יענני (לא) לה מִי יִתֵּן-לִי, שִׁמְעֵ לִי הֵן-תּוֹי, שְׁדֵי יַעֲנֵנִי) (על) כל דבריו לא יענה (ל) גִּיג מִדּוֹעַ, אֵלָיו רִיבּוֹת; כִּי כָל-דְּבָרָיו, לֹא יַעֲנֶה).

13-דבר חשוב שמילות היחס כן נשמטות גם מילות קישור בספר איוב. השמטת מילת הזיקה אשר מצוית, כבשונות אחרות, גם בשירת התנ"ך אבל יותר מבכל ספר אחר בספר איוב, וגם במקום שהשמטה זו סותמת את הבנת המשפט⁽⁴⁾, כמו ושני כפירים (אשר) ידכא (ד) י שֶׁאֲגַת אֲרִיָּה, יִדְכָּא וְקוֹל שֶׁחָל; וּשְׁנֵי כְּפִירִים נִתְעוּ), ושפעת מים (אשר) תכסך (ל) ח לֹד הַתְּרִים לְעַב קוֹלָךְ; וְשִׁפְעַת-מַיִם תִּכְסְּךָ) ועוד. בדרך זו נאמר אפילו וויכח (האל) לגבר עם אלוה (ט) ז, כֹּא וַיּוֹכַח לְגִבְרָה עִם-אֱלֹהִים; וַבֶּן-אָדָם לְרַעְהוּ) את אשר עם אלוה, או אוה אתכם ביד אל (כ) ז, יֵאָמֵר אֲתֹכֶם בְּיַד-אֱלֹהִים, אֲשֶׁר עִם-שְׁדֵי, לֹא אֶכְחָד) אשר ביד אל, ועוד. השמטה זו של מילת הזיקה מאפשרת לשירה אף לצרף מילים קצרות כאילו למילים מורכבות, וזאת בפרט בצירוף שבשליטה⁽⁵⁾, כמו תשכון באוהלו אישה אשר היא מבלי לו (יח) טו תִּשְׁכֹּן בְּאֹהֶלוֹ, מְבִלִּילוֹ; יִזְרָה עַל-נוֹהוּ גְּפָרִית) בשדה אשר הוא בלי לו יקצורו (כד) ו בְּשָׂדֵה, בְּלִילוֹ יִקְצִירוּ (י) קצורו; וְכָרֶם רָשַׁע יִלְקֹשׁוּ). והאיל וצורפו מילים קצרות כאלה דווקא בלי מילת זיקה על כן לא הכירה המסורת השמטה זו במשפט ולא יטה לארץ מנלם (ט) ו, כֹּסֵל לֹא-יַעֲשֶׂה, וְלֹא-יִקוּם חִילוֹ; וְלֹא-יִטָּה לְאֶרֶץ מְנַלֵּם) וכתבה כמילה צחת צירוף זה שכוונתו מן אשר לם, להם. במקרים אחרים הושמטה לא מילת הזיקה אשר הגרודה, אלא כאילו מילת קישור מורכבת, במשמעות כאשר, כש⁽⁶⁾. כך צירופים כמו אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל, (יד) כב אֶךְ-בְּשָׂרוֹ עָלָיו יִכָּאֵב; וְנַפְשׁוֹ עָלָיו תֵּאָבֵל) פירושם: רק כאשר, כל עוד בשרו עליו, כל עוד נפשו עליו, וכן ואמר עם קני אגווע כטפוח פירושו שלא כניקוד כשיהיה עם קני, אך עד שיהיה קני הקטן לעם גדול אגווע. ומעין זה לא רק משפט כמו: חרב בלי תקום אלא כך גם רעה עקרה לא תלד (כד) כֹּא רַעָה עֲקָרָה, לֹא תֵלֵד; וְאֵלְמָנָה, לֹא יֵיטִיב) עניינו כשהוא רועה לו רעה-היא עקרה אשר לא תלד, וכן גם ומשך אבירים בכוחו (כד) כב וּמִשַׁךְ אַבְּרִים בְּכֹחוֹ; וְלֹא-יֵאָמֵן בְּחַיִּין) פירושו כשימשוך זאת אומרת כשיאחז דברים הנה אך אבירים, זאת אומרת דברים

מוטסים ועפים באוויר ברכושו.

14- יש כמה קשיים בהבנת העניין על ידי חוסר סימני פיסוק בתוך המשפט, שיודיעו על שאלה וקריאה. ואם יבואו בלשון הפרוזה במקום סימנים כאלה מילים מבארות למשל לאמור, ויאמר וכדומה אין רגיל מקום לכאלה במסגרת הצלעות הקצרות שבחרוזים, ועל כן לא חוכרו פרשיות חשובות בכוונתן⁽³³⁾. כבר הוכר למשל שמשפטים כמו בישישים חוכמה וארך ימים תבונה (יב, יב בִּישִׁישִׁים חֻכְמָה; וְאַרְךָ יָמִים תְּבוּנָה) כוונתם בשאלה, וכן מתפרשים כשאלה ותשובה בצדה חרוזים כגון (כאֵיט אֱלוֹהִי, יִצְפֵּן-לְבָנָיו אוֹנוֹ; יִשְׁלַם אֱלֹהֵי וַיִּדְעֵ) אלוה יצפן לבניו אונו ישלם אליו וידע וכו. ואולם בשאלה ותשובה, או כטענה מפי נואם אחר, שתשוב מה בצדה, עלינו להבין אף כמה פרשיות יסודיות שלא הובנו⁽³³⁾, וכן למשל אף הפרשה המפורסמת (כִּיג מוֹסֵר כְּלִמְתִּי אֶשְׁמַע; וְרוּחִי מִבֵּינֵי יַעֲנִי) שכאילו איוב מבקש בה שייכתבו דבריו לעד בצור פירושה אדרבה כטענת שווא שאיוב דוחה אותה לחלוטין, ועיקר כוונתה תאמרו מי ימן וייכתבו דברי לדורות מה תועלת תהיה לי מזה במותי ואני רצוני לדעת גואלי חי בעודני חי, ומשרי בעוד בשרי עלי אחזה אלוה וכו.

15- בספר נשארים מקומות הרבה, אשר מצד הלשון ניתנים הם לפירושים שונים ומשונים ורק עיון מעמיק בעניין מעמידנו על הבנתם הנכונה. כי לא רק מילת 'כי' משמשת בארבע לשונות אלא כמה מילים וצירופי מילים ניתנים הם לביאורים הרבה, ולא תמיד קל הוא לעמוד על פירושם המכוון⁽³⁴⁾. כך אין, למשל כי במשפט יבטח כי יגיח ירדן אל פיהו (מי כג הֵן יַעֲשֶׂק נְהַר, לֹא יִחְפֹּז; יִבְטַח, כִּי-יִגִּיחַ יַרְדֵּן אֶל-פִּיהוּ) לשון כאשר, אלא הכוונה, כאמור בטוח הוא שסוף יהדוף וישלח הנהר טרף לפיהו, ואין אף 'כי' אדם לעמיל יולד (הִז כִּי-אָדָם, לְעֵמֶל יוֹלֵד; וּבְנֵי-רֶשֶׁף, יִגְבִּיהוּ עוֹף) מדבר כלל ובנימוק על יחס האדם לעמיל ולסבל פירושו, אם יולד אדם תינוק, לזרעי העמיל והאוון, ואין גם בחוז שלפני כן כי לא יצא מעפר און (הִיוּ כִּי לֹא-יֵצֵא מֵעֶפֶר אֶוֹן; וּמֵאֲדָמָה, לֹא-יִצְמַח עֵמֶל) הבעת הדעה, שאין מעקור האוון בעפר בארץ אלא כוונתו כי אם יזרעו זרעי העמיל והאוון, עמיל זה שיזרעו לא יצמח ולא ישא פרי והרבה כאלה בספר. ועל כל הקשיים בלשון נוספים קשיים אחרים, שיסודם בגלגולי הספר בתרגום מלשון ללשון, בתולדותיו במסורת ובמבנהו הספרותי.

מסקנות:

למחקר כמה מסקנות כמו:

- ❖ להכרת המילים בצורתן ובהוראתן מצטרפת גם הבנת צירופיהן לניבים שגורים כך נקבעה כאן הוראתם של ניבים מרובים.
- ❖ אחד הדברים החשובים להבנת הספרישאף השתחרר מן הפירושים המוטעים של צירופים מרובים ושנעמיד את כוונת הלשון עתמה על זכותה המקורית כך.

- ❖ נשאר גורמים מרובים , גורמים שבסגנון השירה ובמבנה חרוזיה , גורמים שבתכונתה הלשונית והספרותית , וגורמים שבתולדותיה במסורת שמנעו אף הם את הבנת פשוטה.
- ❖ ראוי לציין כי השימוש הזמנים השונים בספר, יותר מאשר בכל ספר אחר משתמש כאן העתיד בהוראת העבר, וקשה הוא להכיר.
- ❖ השתמשות בקיצורים שונים ,שכדוגמתם נמצא גם מחוץ לספר איוב, הם אלה הנולדים בהבלעת חוליה שבמחשבה המכוונת.
- ❖ בשימוש קיצור אחר שגרם לפירושים מוטעים, אף על פי שמצוי הוא גם במקום אחר, הוא בחיסור נושא מפורש במשפט, כשנושא זה נראה לכותב כמובן מאליו.
- ❖ כל הסימנים הלשוניים שנזכרים לעיל מלשונו של ספר איוב וסגנונו, על כל תכונותיהם ועל כל הקשיים שבהם להבנת הספר, משתנית ומיתקנת בהכרת העובדה, כי עיקר שירת הספר בצורתה שלפנינו היא תרגום ממקור ארמי, ואין להבין את הספר העברי אלא על יסוד הכרה זו לכל תנאיה ופרטיה.

מקורות:

- (1) אביגדור פערלא, קלמן, אוצר לשון חכמים, ירושלים, תשכ"ג.
- (2) אבן שושן-אברהם, קונקורדנציה חדשה לתורה נביאים כתובים, הוצאת "קרית ספר", ירושלים, כרך ראשון, 1982.
- (3) אורי, זוהר, איוב וקהלת, ירושלים, הוצאת כרמל-תשל"ט.
- (4) אינציקלופדיה מקראית, ירושלים, תשל"ח.
- (5) אליעזר שטנין. מבוא כללי ללשון התלמודית. סיני. תל-אביב. תשי"ח.
- (6) אמוזג, אהרון, סימני הפיסוק במקרא, ירושלים, תשע"ד.
- (7) בלאמור אהרון, יואל, לשון נקיה, ירושלים, תשנ"ו.
- (8) גרינץ י"מ, מחקרים בקדמוניות המקרא וראשית תולדות ישראל וספרותו, ירושלים, תשכ"ט.
- (9) הברמו, א.מ, חדשים גם ישנים-הוצאת ראובן מס, ירושלים, תשל"ו.
- (10) הימאן, אהרן-אוצר דברי חכמים ופתגמיהם-הוצאת דביר, דפוס רביעית, תל-אביב, תשכ"א.
- (11) י. הברמן, כתב לשון וספר פרקי עיון, הוצאת ראובן מס, ירושלים תשל"ג.
- (12) יהודה ליב. אוצר לשון חכמים. ירושלים. תר"ס.
- (13) יצחק ישראל. ילקוט עברי. ברוקלין ניו-יורק. תר"צ.
- (14) יצחק, חכם, ספר איוב, ירושלים, מוסד הרב קוק, תשל"ח.
- (15) מ. סיני, ספר איוב, ראובן מס, ירושלים, תשל"ב.
- (16) משה דוד. מרפא לשון. ירושלים. תשס"ג.
- (17) סגל, מ"צ, מבוא המקרא, רושלים, 1977.
- (18) שם טוב אבן פלקירא. ראשית חוכמה. ירושלים. תשל"ל.
- (19) תורה נביאים וכתובים, לונדון, 1984.

סיכום:

ספר איוב הוא אחד הספרים החשובים של המקרא ויש לו תכונה מיוחדת שאינה משותפת לכל ספר אחר והוא מכיל בתוכו נושאים רבים כמו: חוכמה פילוסופיה הדרשה והטפה, והוא כולל גם יצירות ספרותיות רבות כמו שירה, סיפור, פתגמים ויצירות ספרותיות אחרות. ספר איוב נכתב בסגנון לשוני מסובך מורכב וקשה לקורא להבין את המובן מדויק של מילים רבות, מילים או מונחים אלה שייכים לשפות אחרות בצורה כללית וללשון הארמית בצורה מיוחדת. המחקר התעניין בעיון הסימנים הלשוניים שזוהו באמצעות טקסטים של הספר, והמחקר מבוסס על ניתוח הלשוני, המבנה הדקדוקי-הצירופיים, והגזרות של המילה-שקשה על ההבנה בגלל השינוי הסמנטי במשמעות האמתית של המילה. המחקר הציג למסקנה שספר איוב ממלא תפקיד חשוב בלימודי תורת הלשון וספרות במיוחד משום שהוא עוסק בנושאים ובעניינים בעלי חשיבות רבה לחייו של האדם התוך החברה.

Abstract

Remarks Linguistic in the Book of Job “Analytical study”

By Riyadh Abed Ibraheem

The book of Job is one of the important books of the Old Testament and has a special attribute that is not shared by any other book. It contains in its texts many subjects of wisdom, philosophy and preaching. It also includes many literary works such as poetry, story, proverbs and other literary products. Job's books were written in a complex linguistic style and it is difficult for the reader to understand the existence of many words. These words or terms belong to other languages in general and Aramaic in particular. The study examined some of the linguistic observations that were identified through the texts of this Book. The study based on the linguistic analysis, grammatical, grammatical, grammatical, linguistic and linguistic variables that make it difficult to understand consequence to the semantic change of the real meaning of the word. The study concluded that Job's book has an important in literary and linguistic studies in particular because it deals with issues and matters of great importance to the life of the individual Jew within society.

الهوامش

- (١) אינציקלופדיה מקראית-כרך א, ירושלים, תשל"ח. עמ' 250-256.
- (٢) יעקב פבזנר, אנציקלופדיה יהודית. ירושלים, תשל"ו. עמ' 26
- (٣) הברמז, א.מ. חדשים גם ישנים, הוצאת ראובן מס, ירושלים, תשל"ג, עמ' 122-128.
- (٤) סגל, מ"צ, מבוא המקרא, ירושלים, 1977. עמ' 651-653.
- (٥) אורי, זוהר, איוב וקהלת, ירושלים, הוצאת כרמל, תשל"ט. עמ' 66-69.
- (٦) אינציקלופדיה מקראית-שם, עמ' 252-255.

- (٧) סיגל, שם, עמ' 655-657.
- (٨) י. הברמן, כתב לשון וספר פרקי עיון, הוצאת ראובן מם, ירושלים תשל"ג, עמ' 77-81.
- (٩) בלאמור אהרון, יואל, לשון נקיה, ירושלים, תשנ"ו, עמ' ٤٢-٤٦.
- (١٠) גרינץ י"מ, מחקרים בקדמוניות המקרא וראשית תולדות ישראל וספרותו, ירושלים, תשכ"ט, עמ' 87-91.
- (١١) י. הברמן, שם, עמ' 88-92.
- (١٢) הימאן, אהרון, אוצר דברי חכמים ופתגמיהם, הוצאת דביר, תל-אביב, תשכ"א, עמ' 65-71.
- (١٣) בלאמור אהרון, שם, עמ' 51-57.
- (١٤) מ. סיני, ספר איוב, ירושלים, תשל"ב, עמ' 122-125.
- (١٥) אורי, זוהר, איוב וקהלת, ירושלים, הוצאת כרמל, תשל"ט, עמ' 112-115.
- (١٦) מ. סיני, שם, עמ' 135-138.
- (١٧) אורי, זוהר, איוב וקהלת, שם, עמ' ٧٨-٨٢.
- (١٨) יצחק, חכם, ספר איוב, ירושלים, מוסד הרב קוק, תשל"ח, עמ' 77-80.
- (١٩) י. הברמן, שם, עמ' 92-96.
- (٢٠) י. הברמן, שם, עמ' 98-102.
- (٢١) הימאן, אהרון, שם, עמ' 188-191.
- (٢٢) יצחק, ישראל, ילקוט עברי, ברוקלין ניו-יורק, תר"צ, עמ' 123-127.
- (٢٣) מ. סיני, שם, עמ' ٢١١-٢١٥.
- (٢٤) הברמן, א. מ. שם, עמ' 191-194.
- (٢٥) יהודה ליב, אוצר לשון חכמים, ירושלים, תר"ס, עמ' 188-193.
- (٢٦) הברמן, א. מ. שם, עמ' 201-204.
- (٢٧) משה, דוד, מרפא לשון, ירושלים, תשס"ג, עמ' 69-72.
- (٢٨) יהודה ליב, שם, עמ' 213-216.
- (٢٩) אליעזר שטנין, מבוא כללי ללשון התלמודית, תל-אביב, תשי"ח, עמ' 167-171.
- (٣٠) יהודה ליב, אוצר לשון חכמים, שם, עמ' ١٢٦-١٣٢.
- (٣١) משה, דוד, מרפא לשון, שם, עמ' 211-214.
- (٣٢) יצחק, חכם, ספר איוב, מוסד הרב קוק, תשל"ח, עמ' ١٤٥-١٤٨.
- (٣٣) אליעזר שטנין, שם, עמ' 233-235.
- (٣٤) יצחק, ישראל, שם, עמ' 278-281.